

MUNI
LAW

Společné jmění manželů

Mgr. Martin Kornel, Ph.D.

1 Zápatí prezentace

Evropské trendy

1. Režim oddělených jmění (typické pro common law)
2. Majetkové společenství - úplná jednota statků (společná aktiva)
 - a) Všeobecné společenství (aktiva + pasiva)
 - b) Částečné společenství
3. Vypořádání majetkových přírůstků

Stručný historický exkurz

- OZO: žádný zvláštní zákonný majetkový režim, fakultativně možno notářským zápisem zřídit **společenství statků** (+ zvláštní úprava věno, obvěnění, jitřní dar)
- ZPR od 1.1.1950: zákonné majetkové společenství
- OZ 1964: **bezpodílové spoluvlastnictví manželů**
- Velká novela OZ 1998: **společné jmění manželů**

Základní východiska úpravy současného občanského zákoníku

- Manželské majetkové právo (§ 708 až 753 ObčZ)
- **Vzniká jen mezi manžely**
- Jde o majetkové **společenství** na principu **nedílu**
- Zahrnuje **aktiva** i **pasiva** – *jmění* (§ 495 ObčZ)
- **Zaniká** se zánikem manželství a z dalších důvodů stanovených zákonem
- Uplatní se zejména principy autonomie vůle a ochrany slabšího
- **Obdobné** užití ustanovení o společnosti a spoluvlastnictví (§ 712 ObčZ)

Vznik SJM

Vzniká uzavřením manželství

- včetně **neplatného**

Nevzniká:

- Uzavřením **zdánlivého** manželství
- Pokud vyloučila **předmanželská** smlouva
- Pokud běží **konkurz** prohlášený na majetek jednoho z manželů (§ 276 insolvenčního zákona – odklad vzniku SJM)

Režimy SJM

Zákonný
(*obecný, subsidiární*)
§§ 709 - 715

Smluvený
§§ 716 - 723

Založený
rozhodnutím
soudu
§§ 716 - 723

**MUNI
LAW**

ZÁKONNÝ REŽIM

Zákonný režim SJM – MAJETEK V SJM

- **majetek**, který nabude jeden z manželů sám, popřípadě oba manželé společně za trvání manželství (§ 709 odst. 1 ObčZ)
- **zisk** z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů (§ 709 odst. 2 ObčZ)
- **podíl** manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva (nezakládá však členství s výjimkou bytových družstev) (§ 709 odst. 3 ObčZ)

Příklady

- Příjem z práce (mzda, plat atd.) (§ 711 odst. 2 ObčZ)
- Odměna za výkon funkce v orgánu právnické osoby
- Podpora v nezaměstnanosti, soc. zab.
- Odměny a honoráře umělců
- Podíl na zisku vyplacený na základě účasti manžela v obchodní korporaci
- Věc pořízená manžely společně (projevená vůle nabýt do SJM) i v případě, kdy budou použity výlučné prostředky jednoho z manželů

Zákonný režim SJM – VYLOUČENÝ MAJETEK (§ 709 ObčZ)

- Součástí SJM se nestane majetek, který
 - a) slouží osobní potřebě jednoho z manželů
 - b) nabyl darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl,
 - c) nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech,
 - d) nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví,
 - e) nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.

Věci vydané podle právních předpisů o restituci majetku (§ 3040)

Zákonný režim SJM – VYLOUČENÁ PRÁVA

- Součástí SJM nejsou **osobní** práva (např. věcné břemeno)
- **Pohledávky** z účtu jehož majitelem je jeden z manželů (NS, sp. zn. 22 Cdo 3575/2020: *společným jměním mohou být jen peněžní prostředky z účtu již vybrané, resp. majetková hodnota odpovídající částce uložené na účtu*)

Zákonný režim SJM - DLUHY

- Součástí SJM **jsou dluhy**
 - **převzaté** (*soukromoprávním jednáním*) za **trvání** manželství
- Součástí SJM **nejsou dluhy**
 - které se týkají **majetku**, který náleží **výhradně** jednomu z manželů, a to v rozsahu, který **přesahuje zisk** z tohoto majetku
 - které převzal jen **jeden** z manželů **bez souhlasu** (*před jednáním*) druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání **každodenních** nebo **běžných** potřeb rodiny

Příklady

- zápůjčka jednoho z manželů bez souhlasu druhého (a nikoliv na každodenní nebo běžné potřeby rodiny): finanční prostředky ze zápůjčky budou součástí SJM, **dluh bude výlučně** manžela, který uzavřel smlouvu (*NS, sp. zn. 31 Cdo 2008/2020*)
- Dluh ze smlouvy o úvěru za účelem obstarání pračky pro rodinnou domácnost bude **společným** dluhem

Správa SJM v zákonném režimu

Rozhodování a opatření týkající se SJM a obou manželů
(zejména o užívání, plodech a užicích, udržování, nakládání a hospodaření)

Běžná správa

- Každý manžel jedná **samostatně** s účinky pro oba (aktivní i pasivní solidarita)

Jiná než běžná správa

- Manželé jednají **společně** nebo jeden se souhlasem druhého

Absence souhlasu manžela

- Souhlas může být **nahrazen** soudem (§ 714 odst. 2 ObčZ)
- Zvláštní úprava pro **první** použití součásti SJM k podnikání a nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu (§ 715 ObčZ)
- Následkem absence souhlasu **relativní neplatnost** (§ 714 odst. 2 ObčZ) právního jednání (a to i proti dobrověrnému nabyvateli věci evidované v KN – ochrana podle § 986 ObčZ)

**MUNI
LAW**

SMLUVENÝ REŽIM

Zakládá se tzv. modifikační smlouvou, a to před uzavřením manželství smlouvou mezi **snoubenci (předmanželská)** nebo za trvání manželství **manžely (manželská)**

Podmínkou platnosti forma **veřejné listiny** – notářského zápisu (§ 3026 odst. 2 ObčZ)

Zákaz zpětného účinku (§ 716 odst. 1 ObčZ)

Lze dále měnit (opět smlouvou nebo soudním rozhodnutím)

Možnosti modifikace

Režim oddělených jmění

- Mezi manžely nevzniká žádné společenství jmění

Vznik SJM ke dni zániku manželství

- Zánikem manželství společné jmění vznikne a vzápětí zanikne

Rozšíření SJM

- Společné jmění je rozšířeno o existující nebo budoucí aktiva či pasiva

Zúžení SJM

- Společné jmění je zúženo o existující nebo budoucí aktiva či pasiva

Modifikace správy

Zakázaná ujednání

- Ochrana obvyklého vybavení rodinné domácnosti (§ 718 odst. 3 ObčZ) – **relativní neplatnost**
- Zákaz vyloučení schopnosti zabezpečovat rodinu (§ 719 odst. 1 ObčZ) – **relativní neplatnost**

- Ochrana již nabytých práv třetí osoby (§ 719 ObZ) – **dohoda nemá účinky vůči 3. osobě**

- Neplatnost smlouvy prohlášením konkursu (pokud uzavřena po zahájení insolvenčního řízení) (§ 269 insolvenčního zákona)

Účinky modifikační smlouvy (§ 720 ObčZ)

- **Předmanželská:** uzavřením manželství
- **Manželská:** účinností smlouvy a pro věci zapsané do veřejného seznamu vůči třetím osobám zápisem do seznamu, ve kterém jsou tyto věci zapsány

Zápis smlouvy do veřejného seznamu

- Evidence listin o manželském majetkovém režimu (neveřejná)
- Seznam listin o manželském majetkovém režimu (veřejný)

<https://rejstrik.nkcr.cz/>

opis listiny vydá kterýkoliv notář

NOTÁŘSKÁ KOMORA
ČESKÉ REPUBLIKY

Nahlížení do Seznamu listin

* Datum narození jednoho z manželů

* Vaše e-mailová adresa

Potvrzuji, že jsem seznámen s [Provozním řádem](#) a [Sazebníkem náhrad](#)

* Povinné položky

**MUNI
LAW**

REŽIM ZALOŽENÝ ROZHODNUTÍM SOUDU

22 Zápatí prezentace

Možnosti modifikace

Zrušení SJM

- Mezi manžely nevzniká žádné společenství jmění

Zúžení SJM

- Společné jmění je zúženo o existující nebo budoucí aktiva či pasiva

Rozhodnutí o způsobu správy SJM

- § 728 ObčZ

Obnovení SJM

Podmínky

- Žaloba jednoho z manželů
- Existence **závažného** důvodu (§ 724 ObčZ)
 - **Obligatorní**: manželův věřitel požaduje **zajištění** své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželu; manžela lze považovat za **marnotratného**; manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje **nepřiměřená rizika**
 - **Fakultativní**: manžel **začal podnikat** nebo že se stal **neomezeně ručícím** společníkem právnické osoby
- Účinky nastanou právní mocí rozhodnutí soudu

Pravidla

- režim lze změnit smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu
- nelze vyloučit ani změnit ustanovení upravující obvyklé vybavení rodinné domácnosti
- rozhodnutí nesmí svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu
- rozhodnutí se nesmí obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by s rozhodnutím souhlasila

**MUNI
LAW**

OCHRANA TŘETÍCH OSOB

Uspokojení ze SJM

- Vznikl-li dluh jen jednoho z manželů **za trvání společného jmění**, může se věřitel při výkonu rozhodnutí uspokojit i z toho, co je ve společném jmění (§ 731 ObčZ)
- Pro dluh jen jednoho z manželů, který vznikl **proti vůli druhého** manžela, který nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, může být SJM postiženo jen do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno + **výživné; protiprávní čin; dluh vzniklý před uzavřením manželství** (§ 731 ObčZ)

Uspokojení z výlučného majetku

- Pro dluh ze závazku vzniklého v době 6 měsíců po vyloučení zákonného majetkového režimu se věřitel může uspokojit ze všeho, co by bylo součástí SJM nebýt dohody nebo rozhodnutí soudu (§ 733 ObčZ)
- Možnost věřitele uplatnit u příležitosti vypořádání toho, co bylo dříve součástí společného jmění (§ 734 ObčZ **zmatečné a v teorii i praxi nejasně vykládané ustanovení**)

**MUNI
LAW**

ZÁNIK SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ

Kdy SJM zanikne?

Zánikem manželství

Za trvání manželství

- Trest propadnutí majetku uložený jednomu z manželů (§ 66 trestního zákoníku)
- Prohlášení konkursu (§ 268 insolvenčního zákona)
- Rozhodnutí soudu

Následky

- Společné jmění zaniklo,
- Je třeba provést jeho vypořádání (§ 736 ObčZ: ...provede se **likvidace** dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním. Dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění **přiměřeně.**)

MUNI
LAW

VYPOŘÁDÁNÍ SJM

Vypořádání společného jmění manželů

Dohoda

Domněnka vypořádání

Rozhodnutí soudu

Společná pravidla

- Vypořádáním jmění nesmí být dotčeno právo třetí osoby. Bylo-li její právo vypořádáním dotčeno, může se třetí osoba domáhat, aby soud určil, že je vypořádání vůči ní neúčinné.
- Vypořádání dluhů má účinky jen mezi manžely.

Dohoda o vypořádání společného jmění

- Lze vypořádat část i celé SJM
- Dohoda musí mít písemnou formu pokud je uzavírána za trvání manželství nebo pokud jde předmětem vypořádání
- Dohoda má účinky ke dni, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo

X Porovnání s dohodou o úpravě majetkových poměrů, svého bydlení, a popřípadě výživného podle § 757 ObčZ

- Lze vypořádat části i celé SJM
- Dohoda musí mít písemnou formu a podpisy musí být písemně ověřeny
- Dohodu lze uzavřít pouze za trvání manželství
- Dohoda nabyde účinků ke dni „nesporného“ rozvodu manželství

(NS 22 Cdo 2529/2019)

Vypořádání SJM na základě domněnky

- Nedojde-li do tří let k vypořádání ani dohodou, ani nebyl podán návrh na vypořádání rozhodnutím soudu, **platí**, že
- **hmotné věci movité** jsou ve vlastnictví toho z nich, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti **výlučně** jako vlastník užívá,
- **ostatní** hmotné věci **movité** a věci **nemovité** jsou v **podílovém** spoluvlastnictví obou; jejich podíly jsou stejné,
- **ostatní** majetková práva, pohledávky a dluhy náleží společně oběma; jejich **podíly jsou stejné**.

Vypořádání SJM rozhodnutím soudu

- Proveďte se soudním rozhodnutím na základě **žaloby** podané jedním z manželů ve lhůtě (*hmotněprávní*) **tří let**
- Soud zásadně vychází z obvyklé ceny vypořádávaných věcí v době rozhodování, výjimečně lze zohlednit stav věci v době zániku společného jmění (*NS 22 Cdo 1205/2019*)
- Vypořádání má účinky ke dni právní moci rozhodnutí (rozsudku nebo usnesení o schválení smíru)

Pravidla pro vypořádání soudním rozhodnutím (§ 742 odst. 1 ObčZ)

- a) podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou **stejné**,
- b) každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek,
- c) každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek,
- d) přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí,
- e) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost,
- f) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.

Valorizace a redukce (§ 742 odst. 2 ObčZ)

Hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek, se při vypořádání společného jmění **započítává zvýšená nebo snižená** podle toho, jak se **ode dne vynaložení** majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen.

Pravidla pro vypořádání vnosů přehledně sumarizuje rozhodnutí NS 22 Cdo 2020/2018

Praktický příklad – splátky hypotečního úvěru jako vnos (NS 22 Cdo 3428/2020)

- Pokud je ze SJM hrazen výlučný dluh jednoho z manželů (hypoteční úvěr s jehož pomocí manžel pořídil nemovitost ve svém výlučném vlastnictví) tyto splátky se ve vypořádání **zohlední zcela**
- Pokud manželé nemovitost ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů obývali, je třeba posoudit konkrétní okolnosti případu, a splátky mohou být zohledněny při vypořádání jen v rozsahu, ve kterém převyšují „hypotetické náklady“ na obdobné bydlení

Praktický příklad – výběry hotovosti jedním z manželů (NS 22 Cdo 1202/2019)

- manžela, který finanční prostředky z účtu u peněžního ústavu **vybere**, tíží povinnost tvrzení a důkazní břemeno ohledně toho, jakým způsobem s takovými prostředky naložil. V případě, že takto získané částky spotřeboval pro sebe či způsobem, který nepředstavuje uspokojování potřeb rodiny a v souladu s institutem společného jmění manželů, případně tyto částky dosud nespotřeboval, je třeba **je vypořádat jako součást společného jmění manželů**.

Literatura

- Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2011
- Psutka, J. Společné jmění manželů. Praha: C. H. Beck, 2015
- Melzer, F., Tégl, P. Občanský zákoník : velký komentář. Svazek IV/1, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení. Praha : Leges, 2016